

МИХАИЛ Д. ПЕТРУШЕВСКИ

110 ГОДИНИ ОД РАЃАЊЕТО

Уводна белешка

Годинава се навршуваат 110 година од раѓањето на нашиот истакнат научник и јавен деец акад. Михаил Д. Петрушевски. Во Програмата за работа на МАНУ во 2021 година, по тој повод, беше предвидено организирање на Свечен собир. За жал, со оглед на неповолната здравствена ситуација предизвикана од пандемијата, бевме принудени да се откажеме од Собирот и да ја прифатиме веќе вообичаената пракса последниве две години овој значаен датум за нашата наука да го одбележиме со објавување на пригоден текст на веб-локацијата на МАНУ.

Со таа цел објавуваме три текста. Едниот е од академик Витомир Митевски, другиот е од проф. д-р Ратко Дуев, а третиот е од акад. Петар Хр. Илиевски. Сите тие од различни аспекти укажуваат на значајниот придонес на акад. Михаил Д. Петрушевски за македонската и светската наука.

акад. Витомир Митевски

Трајните заслуги на академик Михаил Д. Петрушевски во светската класична филологија

Академик Михаил Д. Петрушевски како врвен специјалист се пројави во повеќе области на класичната филологија, но меѓу нив без сомнение се издвојуваат три, би рекле стожерни теми: микенологијата, т.н. проблем со Аристотеловата катарса и препевите на хомерските епови. По овој повод, јас би се осврнал на последниве две теми.

Со сложениот проблем околу катарсата која традиционално му се припишува на Аристотел, акад. Петрушевски се зафатил уште како млад научник. Тоа е загатка која претставува тврд орев за научно толкување, но се чини дека токму тоа бил и предизвикот за него.

Имено, во делото на Аристотел познато под наслов *За поетиката*, во шестата глава се јавува дефиницијата на трагедијата, при што во ракописот останала празнина токму во завршниот дел каде што се определува смислата и целта на античката трагедија. Врз основа на разни претпоставки, издавачите и толкувачите на Аристотеловите списи ја пополнуваат оваа празнина, главно, со зборовите *katharsin pathēmatōn*, т.е. *прочистување на чувствата*. Врз основа на ова се развила теоријата дека смислата на трагедијата е да произведе некакво душевно прочистување (катарса) на гледачите.

Препрочитувајќи ги и споредувајќи ги оригиналните ракописи, акад. Петрушевски доаѓа до заклучок дека нема никаква основа за таква интерполација, па согласно со тоа не може да се зборува за т.н. трагична катарса кај Аристотел. Согласно со некои исказувања на античкиот философ на други места во неговите списи, Петрушевски предлага ново, многу поверојатно решение и ја предлага емендацијата *systasin pragmatōn*.

Со оваа навидум мала интервенција која е фундирана на општиот Аристотелов став спрема трагедијата, Петрушевски предложи храбро и револуционерно решение на стариот проблем и сосема поинаков поглед кон претставата и значењето на античката трагедија. Секако, во светот се јавија критичари кои не можеа да ја прифатат помислата дека Аристотеловата катарса е просто измислица, но теоријата на Петрушевски доби и многу приврзаници, оставајќи решение на проблемот што веќе не може да се игнорира во светот и, наедно, траен белег во оваа научна област.

Во нашата јавност, но и пошироко, во словенскиот свет, акад. Петрушевски се здоби со истакнато место и како препејувач на *Илијада и Одисеја*. Благодарение на продлабоченото познавање на античката литература и старогрчкиот јазик уште од неговиот најран период, но и на посебната поетска дарба, тој по повеќедецениската и упорна работа на нашата култура ѝ ги подари препевите на овие две класични дела од светската литература.

И тука се јавија некои критичари кај нас кои забележуваа дека јазикот на кој се препеани овие хомерски епови е премногу архаичен и полн со дијалектизми со што отстапува од нормата на современиот литературен македонски јазик. Но добрите познавачи јасно истакнаа дека и јазикот на Хомер не е „литературен јазик“, туку слоевита јазична ризница во која се содржани историски и дијалектни облици на старогрчкиот јазик. Со својот препев, акад. Петрушевски даде верен јазичен одраз на античкото оригинално дело што е ретко преводно решение во светот, а привилегија на македонскиот читател.

акад. Витомир Митевски

Академик Михаил Д. Петрушевски – научник од светска димензија

Да се зборува за делото на академик М. Д. Петрушевски е да се зборува за еден од најзначајните македонски научници во современата македонска држава. Научникот со кого започнува високото образование, со чиј говор во Македонскиот народен театар, на 29 ноември 1946 година (Денот на Републиката), како декан на првиот факултет – Филозофскиот факултет го прогласува неговото отворање. Тој е зачетник и на основањето на Универзитетот на „Светите Кирил и Методиј“ и еден од основачите на МАНУ.

Организатор, визионер, истражувач и преведувач. Првите научни списанија издадени во Македонија се врзани за неговото име: со неговата статија „Дефиниција на трагедијата кај Аристотела и катарсата“ (стр.1–17) излегува од печат првото научно списанија *Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје* во 1948 година, а во 1951 година и првото меѓународно научно списание *Жива антика*. Неговите препевы на најзначајните епови во светската книжевност, *Илијада* и *Одисеја*, потоа и на *Скендербеј* и *Мартолозот* се неповторливи.

Но, она што му донесе најголема слава во светската наука е микенологијата. Со неговите истражувања објавени во *Жива антика*, зборниците од светските микенолошки конгреси и други угледни меѓународни списанија ги воздигна Скопје и Македонија како светски референтен микенолошки центар, во кој ги стекнаа своите научни звања многу професори од регионот и пошироко. Уште од почетокот, по дешифрирањето на Линеарното Б писмо во 1952 година од страна на Мајкл Вентрис, по нападите и сомнежите на голем број научници во читањето на плочките од страна на британскиот класичен филолог и лингвист Џон Чадвик, М. Д. Петрушевски застанува зад предложеното и активно се вклучува во идентификацијата на силабограмите, идеограмите и зборовите прочитани на микенските плочки. Во 1955 година (*ЖАнт* 5, стр. 387–401) ја објавува статијата „Големото откритие на М. Вентрис [La grande découverte de M. Ventris]“. Во неа тој подвлекува дека Вентрис е одличен архитект, кој ја построил зградата на микенскиот грчки врз здрави основи и со солидна конструкција, така што не може да биде урната од каков и да е ветар на критиката. М. Д. Петрушевски дал значаен придонес не само во заштита на Вентрисовото откритие, туку и за унапредувањето на новата класична дисциплина. Како научник и визионер, набргу развива широка меѓународна соработка и со другите микенолози во светот. Во статијата (заедно со акад. П. Хр. Илиевски) „The Phonetic Value of the Mycenaean Syllabic Sign *55“, го идентификува силабограмот *55, секогаш почетен, со звукова вредност *au-*, а не *si-*, *sja-*. Заклучува дека обликот на знакот е кучешка глава, а не свинска глава и дека е природно да се очекува вредност *au-*, слично на знакот за биковска глава *ti*, за глава од мачка *ta* и др., која идентификација била и официјално прифатена во 1970 г. на V микенолошки колоквиум во Саламанка (Шпанија).

Неговите истражувања ги исправиле погрешните читања на одделни зборови и подолги фрази на микенските плочки напишани со линеарно Бе писмо и придонеле до точна интерпретација на неидентификуваните микенски знаци (силабограми и идеограми), зборови, форми и конструкции, како што се: *pte-no* /*pternô*, дуал/стапалки за поткачување, колце: *zo-wa*, *e-pi-zo-ta* ’гобелки, обрач’, *ko-te-ri-ja*, *po-ro-e-ke-te-ri-ja* ’црпалки’ итн., резултати објавени во повеќе од 100 статии од областа на микенологијата.

Признание за вредноста на неговото научно дело е што нема речник, монографија, учебник од областа на микенологијата во светот во кои не се цитирани и вклучени неговите научни резултати, како што се: M. Ventris and J. Chadwick, *Documents in Mycenaean Greek* (Cambridge: University Press, 1973), F. Aura Jorro, *Diccionario Micénico* (Madrid 1985–1993), серијата *Studies in Mycenaean inscriptions and dialect* (Roma) итн.

Неговото дело и научен опус остануваат светли примери за наредните генерации како со научна строгост, неизмерна љубов кон науката и сопствената земја можат да се достигнат светските височини, во кои името на акад. Михаил Д. Петрушевски ќе остане во вечноста, врежано како знаците на микенските плочки кои опстоиле илјадници години, а и денес голем број научници во светот ги истражуваат со помош на неговите откритија.

проф. д-р Ратко Дуев

Искажувања на академик Петар Хр. Илиевски

Михаил Д. Петрушевски (1911-1990) беше рано оформен како познат и признат научник. Во Белград, каде што завршил класична филологија кај проф. Милан Будимир, а докторирал кај проф. Веселин Чајкановиќ, тој ја започнал својата научна и наставна универзитетска кариера. Тука, тој бил активно вклучен и во издавањето, од првиот број, на списанието Балканолошки студии, на француски јазик.

Пролетта, непосредно по завршувањето на II светска војна, поканет од Владата на НР Македонија да се вклучи како член на Комисијата за организирање на Скопскиот универзитет, кога бил на возраст од 35 г. тој доаѓа во Скопје и оттогаш, цели 45 г. години посветува на самопрегорна, оригинална научноистражувачка, наставна и популаризаторска работа.

Тој беше роден за научник! Се зафаќаше со најсложени филолошки проблеми и успеваше да најде прости и јасни решенија. Полиглот и полихистор со широка ерудиција, вникнуваше во микроелементи, но никогаш не ја губеше од предвид комплексната целина.

Научниот приод го применуваше во сите три области, во кои беше целосно предаден. Професорот Петрушевски не можеше да замисли високошколска настава без задлабочена научноистражувачка, микрофилиска заинтересираност. Како да се раководеше од вековните принципи на Оксфордскиот универзитет: прво наука, потоа настава, за да воведува помлади во научна работа. Тоа не го правеше теоретски, кабинетски, туку со личен пример, за да покаже дека е возможно.

Во тој дух, М. Д. Петрушевски, како прв декан, го организираше Филозофскиот факултет; во него тогаш беа вклучени, покрај филолошките и природно-математичките дисциплини од кои подоцна се издвоија Природно-математичкиот и Филолошкиот факултет.

Сведок сум, со каква љубов и објективност тој се грижеше да ги екипира со лаборатории природните дисциплини (математика, физика, биологија, хемија и др.). Со уште поголема подготвеност, тој ги снабдуваше хуманистичките оддели (филолошки и филозофско-историски науки) со специјализирани библиотеки. Патуваше во европските земји придружуван од колеги од соодветните дисциплини. Со репарациите што и беа доделени на НР Македонија, набавуваше литература не само за класична филологија, археологија, историја на стариот век, туку и за др. дисциплини.

При самото зараѓање на Филозофскиот факултет, во ваков широк (универзитетски) состав, тој ја имаше испланирано не само научно-наставната работа, туку и резултатите од неа. Многу стручно, тој ја екипираше штотуку основаната печатница на Филозофскиот факултет, подоцна Универзитетска, со најразлични, не само лингвистички слогови за разни јазици (арапски, турски, еврејски и др.), туку и со разновидни знаци и сигли за математика, физика, хемија и др.

М. Д. Петрушевски сугерираше да се објавуваат резултатите од научно-истражувачката работа без одлагање; да имаат приоритет и да се испраќаат низ светот за афирмација на науката во НР Македонија и за размена со публикации од најново време. Од 1948 г. започна да излегува „Годишниот зборник на Филозофскиот факултет“, кој започна со негов прилог.

Научно-истражувачкиот приод не беше заобиколен ниту во неговата популаризаторска дејност, преку преводи и препеви во оригинален стих на класични грчки и латински поетски ремек дела (Хомер, Ајсхил, Мусај, Нонус и др. како и Г. Прличев). Започнуваше прво со текстолошка критичка анализа на делото што се преведува, со цел да се установи дали е насекаде текстот автентичен или има некакви интерполации или оштетувања. При тоа, со голема стручност и познавање на стилот, јазикот и др. особености на сето творештво на соодветниот автор, ги реставрираше оние места кои беа оштетени или недостасуваа. Само во краткиот трактат *За поетиката на Аристотел*, има направено педесетина многу важни емендации. Во филологијата, тоа е најтешката работа!

Преводите на научна и стручна литература, ако се точно преведени, можат да бидат многу корисни, затоа што овозможуваат и најновите откритија и сознанија да проникнат во широките народни маси и на студентите им препорачуваше да читаат и преводи.

Но, професорот М. Д. Петрушевски на своите студенти им советуваше да учат странски јазици, за да можат научните трудови да ги читаат во оригинал. Не можеше да замисли изворна научно-истражувачка работа преку преводи на научна литература! „Вистинската научно-истражувачка работа не смее да се потпира на туѓи преводи“! Затоа тој инсистираше и неговите студенти да се служат со оригинална литература, за „да пијат од изворот чиста изворска вода, а не од заматени потоци“!

Иако извонредно многу зафатен со организациски и административни обврски, потоа со настава, а по основањето на Жива Антика и со редакторска работа, проф. Петрушевски наоѓаше сили и време и за својата научна работа. Уште пред да дојде во Скопје, од неговите објавени научни и стручни филолошки трудови во белградски научни списанија, тој веќе бил познат како сериозен научен работник. Сите негови трудови се одликуваат со длабоко познавање на предметот, јасност и концизност во излагањето, и строга научна метода.¹ Се зафаќаше со решавање на најкомплицирани проблеми од повеќе класични дисциплини. Во првиот број на Годишниот зборник на Филозофскиот факултет во Скопје ги објави резултатите до кои дошол уште во 1942 год. во врска со „Дефиницијата на трагедијата кај Аристотел и катарсата“. Странски специјалисти за оваа проблематика неа ја оценија многу високо, имено дека со неа тој просто сринал цело брдо од литература за т.н. „трагична катарса“, за која во *Поетиката* на Аристотел нема ни збор.²

Такви вредни резултати тој има постигнато и во други области (сп. ЖАнт 21, 1, 1971, 5-14; 31, 1-2, 1981, 9-19; *Прилози* МАНУ, Одделение за општествени работи, 23, 1, 1992). Основната преокупација сепак му беше грчкиот јазик, чиј развој го следеше низ еден долг период од и.-е.

¹ Сп. П. Хр. Илиевски, „М. Д. Петрушевски, по повод неговата 60-годишнина“, ЖАнт 21, 1, 7; В. Митевски, ЖАнт, 40, 1990, стр. 7-10.

² Сп. Т. Brunius во Dictionary of the History of Ideas, New York, 1973, s.v. Catharsis, pp. 264-270. И авторот на оваа статија имал намера да пишува за катарсата, но се уверил дека Петрушевски го решил проблемот, а имено дека зборот catharsis воопшто не фигурирал во текстот на Аристотеловата Поетика и се откажал. Меѓу другото тој истакнува дека „откритието на М. Д. П. е една од најсмелите конјектури на нашето време ... една смела и вредна конјектура, премногу елегантна и премногу логична“.

почетоци до денес. Широко поле за работа врз таква проблематика му се отвори во почетокот на 50-те години од минатиот век кога започнаа редовно да излегуваат и првите броеви од сп. Жива Антика.

Тогаш се случи еден настан од епохално значење за античките студии. По 17 години макотрпна работа, младиот лондонски архитект М. Вентрис во 1952 год. изјави дека успеал да го дешифрира слоговното линеарно Бе писмо. Резултатите од својата дешифраторска работа ги објави во соработка со исто така младиот класичен филолог John Chadwick од Кембриџ, во сп. *Journal of Hellenic Studies*, Vol 73, 1953, pp, 84-105, под наслов „Evidence for Greek Dialect in the Mусенаean Archives“. Овој број од JHS го добивме преку размена со ЖАнт во почетокот на 1954 год.

Проф. Петрушевски веднаш се зафати да ја проверува фонетската вредност на силабограмите во цитираните зборови и не му требаше многу за да констатира дека „се роди нова класична дисциплина, микенологија“. И порано имаше обичај на своите предавања да расправа пред студентите за своите научни преокупации и начин како ги решава проблемите. Со тоа тој будеше кај нив интерес за самостојна творечка активност. Пред оние, пак, што се заинтересираа повеќе за откритието на Вентрис, тој почесто расправаше колку е генијално тоа. Беше одушевен од убедливата аргументација на авторите.

Следната (1955) година веќе се појави во ЖАнт (том. V, стр. 387-401) и првата негова микенолошка студија под наслов „Големото откритие на Вентрис“, во која истакна дека тоа „ја прероди нашата наука која од некое време имаше почнато да се врти во својот зачаран круг“. Покрај поддршката, која им беше потребна на авторите дека се на прав пат, тој даде преку интерпретација на неколку зборови и форми и нов прилог дека е дешифрирањето точно, но истовремено искажа и сугестија дека предложената идентификација и интерпретација на некои од нив (околу десетина) може да се подобри. На крајот заклучи дека „иако можеме да правиме забелешки за оваа или онаа транскрипција и за нивната интерпретација, сепак едно е сигурно: најден е клучот на критско-микенското писмо, а јазикот на критско-микенските натписи напишани со линеарно Бе писмо е без сомнение грчки (во една архаична форма)“... Заклучи со зборовите: „Ова е навистина сјаен почеток на една нова епоха и за класичната филологија и археологија и за античката историја на сродните науки“.

Оттогаш, па сè до крајот на животот микенологијата му беше најомилениот предмет на неговата научна филолошка работа. За тоа сме пишувале во неколку наврати, а и сам тој даде преглед на своите прилози во ЖАнт 28, 1978.

Проф. Петрушевски беше мошне критичен и за нови работи не брзаше да си го каже своето мислење пред сосема добро да ги проучи. Резултатите од дешифрирањето на Вентрис претставуваа обемна нова материја. Но тој релативно многу брзо го прифати клучот што го предложи Вентрис за читање на натписите и, наполно убеден, со восхит пишуваше за неговата точност и какви резултати ќе произлезат од него.

Микенските плочки напишани со линеарно Бе писмо се со оскудна содржина од економскиот и административниот живот на микенските дворци од средината на вториот милениум пред Хр. Писмото е несовршено, допушта можност зборовите да се прочитаат на

неколку различни начини, па поради тоа писарите измислиле и помошни стилизирани знаци идеограми (околу 160), за да дадат идеја на што се однесува зборот, односно името.

Независно од тоа, овие текстови фрлија нова светлина врз една епоха, постара околу 1000 години од Платон. За неа се плетеа разни митови и легенди. Филологот, пак, и во обични зборови, термини, како и лични имиња може да открива поетични форми и многу други информации. Првите литературни творби, херојските епови на Хомер, го опеваат токму тоа време. Многу нешта во поемите беа нејасни и при толкувањето проблематични. Содржината на плочките фрли светлина на некои од тие места. Таа содржина ја претвори епохата што се сметаше за предисториска од мит во историја.

Најомилена лектира на проф. Петрушевски му беше Хомер и токму тогаш кога почнуваше да ги препејува на македонски *Илијада* и *Одисеја* на Хомер, се објави дешифрирањето на Вентрис. Тој брзо се вклопи во читањето на натписите кои содржат зборови и реалии, препознатливи од хомерските поеми. Ми се чини дека токму таа тесна заемна врска меѓу Хомер и микенските плочки беше пресуден *movens*, Петрушевски со голема страст да се зафати со интерпретација на микенските текстови. Не случајно тој објавуваше трудови од микенскиот грчки паралелно со анализи на одделни зборови, форми и фрази од хомерскиот јазик.

Меѓу првите европски центри каде што почна научно да се работи во областа на микенологијата, тој успеа да создаде во Скопје еден таков центар. Своите микенолошки трудови, како и оние на неговите соработници, настојуваше веднаш да се објавуваат во ЖАнт. Така, кога во 1956 год. се појави пак во JHS (76, стр. 1-17) една долга критика од професорот на Единбуршкиот универзитет J. A. Beattie, „M. Ventris' Decipherment of the Minoan Linear B Script", каде што дешифрирањето на Вентрис беше наречено „кула од картони", еден претставник на Скопскиот центар веднаш одговори со статијата „Дали е дешифрирањето на Вентрис ‘кула од картони’?“, објавена во ЖАнт 6, 1956, 314-336. Во неа беше истакнато дека Вентрис како одличен архитект ја построил зградата на микенскиот грчки врз здрави основи и со солидна конструкција, така што не може да биде урната од каков и да било ветар на критиката. Од самиот почеток Центарот даваше значителен придонес не само во заштита на Вентрисовото откритие, туку и за унапредувањето на новата класична дисциплина. Едновремено со тоа се разви широка меѓународна соработка и со други микенолози.

Во една заедничка статија на М. Д. Петрушевски и П. Хр. Илиевски „The Phonetic Value of the Musesaeon Syllabic Sign *55“, беше даден образложен предлог за идентификација на силабограмот *55, секогаш почетен, со звукова вредност au-, не si, sja, како што предлагаа други. Формата на знакот е кучешка, не свинска глава и, според акрофонскиот принцип, сосема природно е да се очекува вредност au-, како и кај знакот што означува биковска глава ta, на глава од мачка ma и др. Освен тоа и од контекстот се потврдуваше вредноста au за знакот *55, en. au-to-jo (во фразата to-jo-qe , au-to-jo на истиот”; au-te /auster/ , еден вид на посатка, можеби ‘црпалка’; au-go /aulos/, ‘цевка’ и др. Одвај по 12 години таа вредност беше официјално прифатена во 1970 на V микенолошки колоквиум во Саламанка (Шпанија).

За трудовите на Петрушевски досега често се пишувало. Сега овде само накратко ќе одбележиме некои одлики во формувањето на неговите микенолошки трудови, објавени главно во ЖАнт, а ќе укажеме на начинот како тој работеше врз научни проблеми.

В цѐб си носеше бележник и кога ќе му светнеше идеја за нешто ново да каже, најчесто од областа на микенологијата, веднаш запишуваше дата и предмет со сугестија како може да се реши проблемот. Такви идеи стекнуваше при разни околности. Подготвувајќи го критичкото издание на Поетиката од Аристотел, тој направи околу 50 емендации во текстот (сп. Ж Ант 11, 2, 1961, стр. 251-277; ЖАнт 12, 1, 1962, стр. 57-58). Исто така, кога при преводот (препевот) на Хомеровите поеми ќе најдеше на спорно место, над кое се запираше и други, тој гледаше да изложи макар и сосема накратко и свое мислење (сп. ЖАнт 11, 1, 1961, 172 за „οἰδνοῖσι τε δαῖτα de Ζένωδοτε“, во Ил. I, 5). Надарен со ретка способност да наоѓа оригинални решенија и во најзаплеткани лингвистички проблеми, тој го излагаше своето мислење концизно, просто и јасно во кратки белешки.

Со помош на строга палеографска и филолошка анализа тој исто така вршеше корекција на погрешни читања на одделни зборови и подолги фрази во микенските плочки со линеарно Бе писмо, и предлагаше оригинална и добро аргументирана интерпретација на неидентифицирани микенски знаци (силабограми и идеограми), зборови, форми, и конструкции (АС I, апсолутен инстр.-абл.) и др. Тој идентификува специјални термини за делови од кола, на пр.: pte-no /pternō, дуал/ ‘стапалки за поткачување’, и колце: zo-wa, e-pi-zo-ta ‘гобелки, обрач’; називи (термини) на посатка: ko-te-ri-ja, po-go-e-ke-te-ri-ja ‘црпалки’; откри специфични фонетски особености во микенскиот грчки, како алтернирање на е : и вокалите и др. (сп. ЖАнт, 28, 1978, 63 ss). Нив најчесто ги објавуваше во такви кратки белешки.

Од 1955-1985 тој објави 84 труда од областа на микенологијата, од кои 65 во ЖАнт. Половината од нив (32) му се кратки белешки. Меѓу нив има предмети на кои можел и многу поопширно да пишува, но кратката форма тој ја претпочиташе поради следниве три причини:

а. Приоритетот, кој прв дошол до решението на некој проблем, во науката е мошне важен показател. Кога во почетокот на 60-те години забележа дека во микенолошките библиографии се спомнати на прво место лица што дошле подоцна до исто решение до кое тој дошол порано, се носеше со намера да издаваме и Билтен на Катедрата кој би излегувал со поправа техника побргу од ЖАнт. Но тогаш во печатарството се појавија и други технологии (монотип) што го заменија рачниот слог и линотипот, па се откажа од намерата.

б. Поради големата ангажираност, како што спомнавме (в. горе т. 4) прво поради организациски и административни задолженија, потоа околу наставата и издавањето на ЖАнт, проф. Петрушевски немаше можност да пишува опширни образложенија за своите решенија на спорни прашања.

в. Тој штедеше простор во ЖАнт. Своите оригинални решенијата на проблемите ги соопштуваше на француски во кратки белешки со кои пополнуваше празни парни страници зад одделни статии во списанието. Во случај ако некоја статија завршува на непарна страница, а останува празен простор макар и малу повеќе од половина страна, тој и неа ја пополнуваше со пократок текст. А ако неговиот текст бара поопширно образложение, тогаш него го даваше со петит за да го собере на една проширена страница.

Независно од тоа, белешките му беа читани и високо оценети. Во Библиографијата на II-то ревидирано и проширено издание на капиталниот труд од М. Вентрис и Џ. Чадвик, Documents in Mycenaean Greek, објавено од вториот автор во 1973 во Кембриџ, одбележени се 14 такви негови

решенија за период од 13 години (1958-1970). Општоприфатена е серијата зборови што започнуваат со слогот ai-. Својот придонес во расветлувањето на микенската цивилизација врз основа на оригиналните документи на глинени плочки, како што спомнавме, тој го изложи и сам во рефератот „Допринос наших филолога у области микенологије“ на I-от научен собир на Сојузот на друштвата за класични студии Антиката и античкото наследство кај нас, одржан во Охрид во 1977 год.

ИЗБОР НА ФОТОГРАФИИ ОД АРХИВОТ НА МАНУ

Дел од присутните (првите академици - Васил Иљоски, Благој Попов, Михаил Петрушевски) на јавниот собир кога се одржуваа првите пристапни предавања.

- 29 февруари - 1 март 1968, Скопје

Пристапни предавања на новоизбраните членови на МАНУ, делење на плакети на редовните и дописните членови на МАНУ – претседателот на МАНУ акад. Б. Конески му ја врачува плакетата на акад. Михаил Петрушевски.
- 27 мај 1970, Скопје

Од прославата „20 Години МАНУ“ одржана во свечената сала во МАНУ.

- 15 октомври 1987, Скопје

Во прв ред - акад. Димче Коцо, акад. Михаил Петрушевски и акад. Славко Јаневски.
Во последниот ред - акад. Петар Хр. Илиевски, доп. чл. Ташко Георгиевски и доп. чл. Георги
Старделов.